

Makalenin Türü: Kitap İncelemesi

Geliş Tarihi: 17/ 04/ 2025

Kabul Tarihi: 08/ 05/ 2025

*Atıf Bilgisi: Karataş, Bilge Sena (2025). Gazel Ajandası-
Her Güne Bir Divan Şiiri ve Şairi. Kastamonu Sosyal
Bilimler Dergisi, C. 1, S. 1, s. 177-180.*

Kitap İncelemesi: Gazel Ajandası-Her Güne Bir Divan Şiiri ve Şairi

Bilge Sena KARATAŞ*

Kitabın künyesi: Abdullah AYDIN, *Gazel Ajandası-Her Güne Bir Divan Şiiri ve Şairi*, İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2024. (ISBN: 978-625-6063-49-5, 408 s.)

Süheylî husrev-i milk-i kemâl olam dir isen

Yazup gazellerüni sen de cem' ü divan it

Süheylî

* Araştırma Görevlisi & Doktora Öğrencisi; Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kastamonu, Türkiye. E-mail: bkaratas@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0986-7263.

Klasik Türk şiiri geleneği 13. yüzyıldan itibaren altı asır boyunca güçlü bir şekilde varlık göstermiştir. Gelenek içerisinde yüzlerce şair yetişmiş ve pek çok eser kaleme alınmıştır. 16. ve 17. yüzyıllarda olgunluk çağına erişen klasik Türk şiiri 19. yüzyılda Tanzimat’la birlikte giderek zayıflamıştır. Geleneğinin zayıflamasına karşın aynı gelenek çerçevesinde oluşturulan eserler günümüze kadar verilmeye devam etmiştir. Bu gelenek içerisinde kaside, gazel, müstezâd, kıt’a, mesnevi, rûba’i, tuyuğ, tercî-i bend, terkeb-i bend, musammatlar vb. pek çok nazım şekli ile şiirler yazılmıştır. Klasik Türk şiiri nazım şekilleri arasından en çok örneği verilen nazım şekli gazeller olmuştur.

Divanlarda şiirler nazım şekillerine göre belirli bir tertip içerisinde sıralanmıştır. *Gazeliyât* başlığı altında toplanılan ve Arap alfabesine göre kafiye’nin son harfleriyle sıralanan gazeller çoğunlukla divanların en hacimli kısımları olmuştur. Bir divanda sadece gazel nazım şeklinin olması o eserin divan olması için yeterliyken içerisinde gazel olmayan eserler divan olarak kabul edilmemiştir. Ali Şir Nevâî gazelin öneminden şöyle bahsetmektedir:

Dîvân tapılğay kim anda ma’rifet-âmîz gazel tapılmagay ve gazel bolğay kim anda mev’izet-engiz bir beyt bolmagay mundak dîvân bititse hod asru bâhûde zahmet ve zâyî’i meşakkat tartılğan bolğay. / Divan tertip edildiğinde onda arıfane gazel bulunmasa ve bir gazelde nasihatvari bir beyit olmasa ve divan böylece yazılsa ancak beyhude zahmet ve boşa emek sarf edilmiş olur (Üzgör, 1990, s. 78-79).

Divan şairlerinin ekseriyeti duygu ve düşüncelerini gazellerde işlemektedir. Bu çerçevede günümüzde klasik Türk şiiri üzerine yapılan pek çok tematik çalışmada konu ile alakalı tespit edilen beyitlerin gazellerde yer aldığı görülür yani gazeller bu yönüyle araştırmacıların sorularının cevabını içeren birer hazinedir.

Klasik Türk şiirine vakıf olmak isteyen bir kişinin şairlerin divanları ile hemhal olması gerektiği muhakkaktır. Klasik Türk şiiri ile ilgilenenlere uzman araştırmacılar tarafından her gün birkaç gazel okumayı alışkanlık hâline getirmeleri tavsiye edilmektedir. *Gazel Ajandası*’nın özellikle böyle bir alışkanlık edinmek isteyen araştırmacılar ve klasik Türk şiiri meraklıları için önemli bir kaynak olacağı şüphesizdir.

Kastamonu Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Abdullah AYDIN, 2015 yılında doçent, 2020 yılında profesör olmuştur. AYDIN’ın *Divan Şiirinde Rakip Portresi*, *Üsküdarlı Fenâyî Cennet Mehmet Efendi ve Dîvânı*, *Ahmed Câhidî Uşşâkî Divân-ı İlâhiyât*, *Hanyalı Nûrî ve Dîvânı (IV cilt)*, *Divan Dünyasında Şair Atışmaları*, *Kastamonulu Divan Şairleri* ve *İhsan Ozanoğlu Divanı* başta olmak üzere pek çok çalışması bulunmaktadır.

AYDIN, *Gazel Ajandası*'nda yılın her gününü bir şaire ve bir şiire ayırmıştır. Ajanda 29 Şubat da dâhil olmak üzere 366 şairi ihtiva etmektedir. Çalışmada bir gün için bir şair seçilirken o şairin hayatında tarihte aynı güne tekabül eden ve bir dönüm noktası olan tarih esas alınmıştır. Örneğin ajandanın 29 Kasım tarihinde Azîz Mahmûd Hüdâyî'ye yer verilmektedir. Azîz Mahmud Hüdâyî 9 Şevval 987/29 Kasım 1579 tarihinde mürşidi Üftâde'nin sözlerini not ettiği *Vâkıât* adlı eserini tamamlamıştır. Bu seçme ile okuyucu kendisi için özel olan bir günde yer alan şair ile bir ilişki kuracaktır. Her gün için bir şairin söz konusu kritere göre tespit edilmesi ciddi bir emeği gerektirmekle birlikte eserin orijinalliğini de öne çıkartmaktadır.

Ajandada öncelikle seçilen şairlerin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmektedir. Seçmeye esas olan tarih Hicrî ve Miladî olarak italik bir şekilde sayfada yer alır. Çalışmada aynı mahlası kullanan şairler arasında bir karışıklık olmaması için başlıklarda şairlerin ünvanı, ismi ve mesleği gibi bilgiler de verilmiştir. Örneğin ajandada Ârif mahlasını kullanan üç şair yer almaktadır. Bu şairlere dair başlıklar şu şekildedir: Ârif, Abdülbâki, Ârif, Kethüdâzâde, Ârif, Mehmed. Bu bilgilerin akabinde şairin bir şiiri verilmiştir.

Şiirler bulundukları kaynaklardaki imla özellikleriyle verilmiş, kaynaklarda transkripsiyon harfleri varsa ajandada değiştirilmiştir. Her şaire bir sayfa ayrıldığı için gazellerin sadece beş beyti alınmıştır. Her bir şiir günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Gazellerin günümüz Türkçesine çevrilmesi ayrıca bir önemi haizdir. Bu yönüyle gazel ajandası başlı başına bir çalışma daha oluşturabilecek niteliğe sahiptir. Şiirlerin günümüz Türkçesine çevirisi verildikten sonra okuyucunun kullanımı için ayrılmış notlar kısmı bulunmaktadır.

Sayfa kenarlarında ajandanın gün ve ay bilgisi verildikten sonra seçime esas olan olayın yılı ve hafta içerisinde karşılık geldiği günün bilgisi verilmiştir. Çalışmanın içindekiler bölümünde hangi ayda hangi şairin yer aldığı gün ve yıl bilgisi ile verilmiştir. Ajandanın sonunda kapsamlı bir kaynakça ve şairlerin mahlaslarından müteşekkil bir dizin yer almaktadır. AYDIN, çalışmada kaynakçanın özellikle geniş tutulduğunu ve bu sayede günümüz edebiyat araştırmacılarının istifadesine sunulduğunu belirtmektedir.

Gazel Ajandası, günlük okumaların haricinde klasik Türk şiiri üzerine yapılan sohbetlerde, bir nevi edebî meclislerde, kaynak olarak kullanılabilecek niteliktedir. Edebî meclislerin yapıldığı günlerin tarihte hangi önemli güne tekabül ettiği düşüncesi ile ajandadan istifade etmek o meclise de ayrıca bir önem katacaktır. Söz konusu çalışmanın mezkûr sebeplerden ötürü Türk Dili ve Edebiyatı öğrencileri tarafından bir ders kitabı mahiyetinde de kullanılabileceği fikrindeyiz.

KAYNAKÇA

Aydın, A. (2024). *Gazel Ajandası-Her Güne Bir Divan Şiiri ve Şairi*, İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları.

Üzgör, T. (1990). *Türkçe Divan Dibaceleri*. Kültür Bakanlığı.